



**BOLDIZSÁR DÓRA**

## Mit tanulhatunk Ázsiától?

NAPLÓ

*Mit tanulhatunk Ázsiától az oktatás területén?* címmel 2023. január 9-én lezajlott egy kerekasztal-beszélgetés a Mathias Corvinus Collegium (MCC) Scruton kávézójában, amely utóeseménye volt a *Learning from Asia in Education* elnevezéssel meghirdetett korábbi nemzetközi konferenciának.<sup>1</sup> Az eredeti rendezvény az MCC Tanuláskutató Intézete *Learning from Asia* (LFA) elnevezésű projektjének kiemelt eseménye volt, ahol legfőképp ázsiai kutatók és doktori hallgatók osztották meg tudásukat, tapasztalataikat és perspektíváikat.

A 2023. október 30–31-én rendezett zártkörű konferencia lehetőséget teremtett közel 120 nemzetközi résztvevő számára, hogy ázsiai oktatási gyakorlatokkal és innovációkkal ismerkedjenek. Megoszthatták egymással nézőpontjaikat és tapasztalataikat, elősegítve az interkulturális tanulást és gyakorlati megoldások keresését az oktatási rendszerek jobbítása érdekében. A konferencia átfogó képet adott az ázsiai oktatás jellemzőiről és kihívásairól, tanulságos példákat és inspirációt nyújtva a hazai és európai szakemberek számára.

Az eseményre tíz neves előadó érkezett különböző ázsiai és európai intézményekből, akik előadásokban és panelbeszélgetésekben osztották meg gondolataikat arról, mit tanulhatunk Ázsiától az oktatás terén. Mellettük tíz Magyarországon tanuló ázsiai PhD-hallgató mutatta be doktori kutatásának eredményeit egy sajátos megközelítést alkalmazva. Ez az „Ázsia mint módszer” megközelítés, melyet az oktatáskutatás területén is alkalmaznak.<sup>2</sup>

### A konferencia néhány előadásáról

A konferencián többek között előadást tartott *Mark Bray*, a Hongkongi Egyetem professora emeritusa, az összehasonlító neveléstudománnyal foglalkozó UNESCO-Chair<sup>3</sup> vezetője. Hangsúlyozta, hogy az *árnyékoktatás* jelentős figyelmet kap mind a szakpolitikában, mind az oktatáskutatásban. Számos olyan tanítási forma létezik, mely tehetséges tanárok holdudvarában, önálló vállalkozói tevékenységként indult – s közülük aztán többen nagy szervezetekké váltak. Erre vonatkozóan sokat lehet tanulni Ázsiától, a

<sup>1</sup> A konferencia angol nyelvű honlapját lásd itt: <https://learningfromasia.mcc.hu/>

<sup>2</sup> Lásd: Zhang, H., Chan, P. W. K. és Kenway, J. (2015): *Asia as method in education studies*. Routledge, New York (NY).

<sup>3</sup> Az UNESCO Chair olyan szakmai csoport, amely valamely felsőoktatási vagy kutatóintézet vezetése alatt, az UNESCO-val partnerségben dolgozik egy-egy kiemelt prioritással bíró kutatási területen.

keresletet és kínálatot alakító tényezőket vagy ennek az oktatási formának a lehetséges hatásait és következményeit vizsgálva.

Érdemes kiemelni továbbá *Zhang Wei* sanghaji professzor, az Institute of Curriculum and Education, East China Normal University és az International Research Center for Supplementary Education ügyvezető igazgatójának előadását. Ő az „oktatási szervenvedély” fontosságáról beszélt, és arról, hogy az oktatás területén hosszú távú tervezésre van szükség. Ennek alapelvei a fogyasztóközpontú innováció és a rugalmas alkalmazkodás a változásokhoz. „Csináld meg, próbáld ki, dolgozd át, majd jöhetnek a visszajelzések és a dokumentáció” – fogalmazta meg.

„Nincs olyan ázsiai egyetem, amely valóban ázsiai eredetű lenne” – jelentette ki a malajziai *Chang Da Wan*, a Szingapúrban működő HEAD Foundation igazgatója. Az ázsiai egyetemek fejlődését nagymértékben befolyásolták nyugati oktatási vagy kulturális modellek: ezek az intézmények a nyugati hatás nyomán váltak „hibrid egyetemekké”, ami arra utal, hogy egyes kelet-ázsiai egyetemek tudatosan igyekeznek sajátos szemléletmóddal ötvözni az ázsiai és nyugati elemeket.

A konferencia egyik ázsiai előadója, *Chang Da Wan* javasolta a projekt elnevezésének megváltoztatását is: azt ajánlotta, hogy a „Learning from Asia” elnevezés helyett használjuk a „Learning with Asia” kifejezést, mivel ez jobban kiemeli, hogy a nyugat és a kelet közötti kommunikáció válik a tanulás legfontosabb forrásává.

A konferenciát *Halász Gábor*, az LfA-projekt kutatásvezetője zárta. A legfontosabb vitatott kérdéseket összefoglalva kitért arra, hogy az ázsiai oktatásban maga-

sak az elért eredmények, azonban a tanárok ki-merültek, a diákok pedig depressziósak. Kérdés: hogyan lehet megtalálni az egyensúlyt? Beszélt arról,

hogy magas az árnyékkutatás jelenléte az ázsiai országokban, azzal azonban foglalkozni kell, hogy ez vajon mennyire pozitívum. De felmerül az is, hogy az egymástól való tanulás és a versengés közötti feszültséget hogyan lehet kiegyensúlyozni. (Ezeket a kérdéseket a későbbi kerekasztal-beszélgetésen magyar szakértőink meg is vitatták, ahogy azt lentebb részletesen is bemutatjuk.)

Halász Gábor elkötelezettségét fejezte ki a további együttműködés iránt az ázsiai és európai oktatási szakértők között, és megerősítette szándékát, hogy a jövőben folytatni fogják a párbeszédet és az együttműködést. Kiemelte, hogy a sikeres konferencia azt mutatja: az Ázsiától való tanulás új perspektívákat nyithat meg az oktatás fejlesztése területén, és utalt arra, hogy itt a jövőben további izgalmas fejleményekre is számíthatunk: elindult egy szakmai hálózat kiépítése európai és ázsiai oktatáskutatókból és neveléstudományi szakértőkből, emellett az LfA-projekt tagjai részt vesznek közös kutatásokban különböző partnerintézményekkel, olyanokkal, mint például a China National Academy of Educational Science, az East China Normal University és a 21st Century Education Institute.

---

elindult egy szakmai hálózat  
kiépítése európai  
és ázsiai oktatáskutatókból

---

## A kerekasztal-beszélgetés

2024 nyarán jelenik meg a magyar és ázsiai szakértők közös munkájaként a *Learning from Asia in Education: How the West can learn from the East in education in the 21st century?* című könyv, amely érdekes lehet mindazoknak, akik mélyebben szeretnék beleásni magukat az LfA kutatásába.

A január 9-i, immár magyar nyelven zajló és magyar kutatók részvételével szervezett kerekasztal-beszélgetés elsődleges célja az volt, hogy a hazai érdeklődők szélesebb köre megismerhesse mindazt, amiről az októberi angol nyelvű konferencia előadói beszéltek. Résztevői megvitatták az ázsiai oktatási rendszerek sikerének titkait, valamint kiemelték az ezekből levonható tanulságokat Magyarországon, vagy akár más országok oktatási rendszerei számára.

A Tanuláskutató Intézet által szervezett kerekasztal-beszélgetésre közel száz érdeklődő regisztrált. Az esemény moderátora *Setényi János*, a Tanuláskutató Intézet igazgatója, az LfA projekt kutatásvezetője volt. A beszélgetés résztvevői: *Halász Gábor*, az ELTE PPK emeritus professora és az LfA-projekt senior kutatásvezetője; *Dr. Gloviczki Zoltán*, az Apor Vilmos Katolikus Főiskola rektora; *Prof. dr. Győri János*, az Eötvös Loránd Tudományegyetem egyetemi tanára; *Dr. Baráth Tibor* címzetes egyetemi docens, szervezet- és vezetésfejlesztési tanácsadó.

A kerekasztal-beszélgetés kiinduló témája a PISA-mérésekben egyre erősebben

tapasztalható ázsiai dominancia volt: „Kétezer óta folyamatos kelet-ázsiai dominancia van a PISA területén, de valamilyen rejtélyes oknál fogva nem erről beszélünk, hanem egy ideig Finnország volt a sztár, és mindenki Finnországot akarta követni. Most Észtországot próbálják kicsit marketingelni, mert a felső-középszintre felkapaszkodtak az észtt kollégák, aminek egyébként örülünk, de akkor is: van egy kelet-ázsiai fölény. Az itt ülők mind oktatási szakemberek. Nektek mi a személyes narratívátok erről a ’nyomasztó’ kelet-ázsiai fölényről?” – hangzott az első kérdés.

A résztvevők válaszul körüljárták az ázsiai oktatási modell kulcsfontosságú elemeit, és megvitatták: lehetséges-e ezeket más kultúrákba átültetni, és ha igen, hogyan. Mindenki egyetértett abban, hogy a kérdésben említett „fölény” nem annyira nyomasztó, mint inkább inspiráló. „A leg-

„valamilyen rejtélyes oknál fogva nem erről beszélünk, hanem egy ideig Finnország volt a sztár, és mindenki Finnországot akarta követni”

izgalmasabb az, vajon mit tanulhatunk a PISA-mérésekből, hogyan érinti ez az iskola világát, a vezetést, a pedagógusokat és a pedagógiát. Például hatással van-e arra, hogy mit tanítunk, és főképp arra, hogy hogyan. Ez a nyitja annak, hogy miképpen lehet változtatni, és hogyan lehet az oktatás eredményesebb” – mondta Baráth Tibor. Terítékre kerültek az ázsiai országok által alkalmazott tanítási módszerek, az árnyékoltatás problémái, a pedagógusok megbecsülése, az intenzív tudásmegosztás és a tanárok egymástól való tanulásának szerepe, valamint a digitalizáció kérdései. Megfogalmazódott, hogy az egyes országok oktatási

rendszereinek és eredményeinek elemzésekor fontos figyelembe venni a helyi kulturális, társadalmi és gazdasági körülményeket.

A beszélgetés során Setényi János és Halász Gábor két narratíva relevanciáját is felvetette az ázsiai oktatás tekintetében. Az egyik a pedagógusok megbecsülését és az intenzív tudásmegosztást, az egymástól való tanulást hangsúlyozza, a másik viszont rávilágít a gyerekek és pedagógusok által „az eredményességért fizetett árra”.

„Szeretném megérteni, hogy mi lehet Kínában a PISA-felmérés sikeressége mögött, és ezek a narratívák lényegében erről a megértési vágyról tanúskodnak” – mondta Halász Gábor, majd így folytatta: „Az egyik narratíva, amely egyébként megegyezik az OECD uralkodó narratívájával, a pedagógusokra tekint, eszerint a teljesítmény mögötti titok a pedagógusokban rejlik. Itt nem egyszerűen csak arról van szó, hogy a pedagógusok megbecsült Ázsiában, hanem arról is, hogy a tudásmegosztásnak és az egymástól való tanulásnak olyan szintű intenzitását látjuk Kelet-, Délkelet-Ázsiában, Kínában, ami önmagában elvezethet ahhoz, hogy fantasztikus tanulói teljesítmények születhessenek. A másik narratíva arról szól, hogy ezért óriási árat kell fizetni. Folyamatos kommunikációban vagyok a kínai kormányzati oktatáskutató intézet egy munkatársával, aki állandóan arról mesél, micsoda szenvedéssel jár ez az egész. Megnyomorított gyerekekről és pedagógusokról, az ő történeteikről hallok.”

„az egyik narratíva [...] a pedagógusokra tekint, eszerint a teljesítmény mögötti titok a pedagógusokban rejlik”

Győri János, az ELTE professzora hangsúlyozta, hogy bár nem szabad megfélelkezni a mentális egészségről és értékekről, a délkelet-ázsiai országokban a magas szintű munkaetika az egyik magyarító tényezője a sikernek, miközben persze minden tanuló és tanár különböző.

„Sokszor kelet-ázsiaiak maguk mondják nekem, amikor valamilyen pozitív vagy lelkes dolgot mondok, hogy »de hát milyen ára van ennek«. Persze van ára, de két dologban biztos vagyok. Az egyik az, hogy egy eredménynek mindig van valamilyen ára. De hogy ez az ár fejlesz-e valamit, azért az nem mindegy. A másik pedig az, hogy a fejlődés elmaradásának is van ára, és ez az ár nagyon gyakran még nagyobb, mint amit a fejlődésért kell fizetni. Azt gondolom, hogy a kelet-ázsiai tanulók és tanárok munkaetikája, munkamorálja, munkakultúrája az, ami magyarító elv is. Nem beszélhetünk persze minden egyes gyerekről vagy minden egyes tanárról. Nagyon sok boldog diákot láttam Kelet-Ázsiában. Jelentős szakirodalma van nemcsak a mentális problémáknak, hanem a mentális értékeknek is. Tehát ezzel én óvatos lennék, nehogy úgy érezzük, hogy »rendben: fejlődnek, fejlődtek, de ha mi ezt követnénk, akkor az itt valamilyen tragédiába vezetne«. Megfelelő mederben kell kezelni a dolgokat.”

A kerekasztal-beszélgetés második részében a résztvevők kitértek arra, hogyan versenyeznek az ázsiai oktatási rendszerek globális szinten, és hogyan alkalmazkodnak a változó társadalmi-gazdasági környezethez. A fejlett oktatási rendszerek

mögött álló társadalmak jelentős fejlődést értek el, és ennek elemzése más országok számára is fontos tanulságokkal szolgálhat.

Gloviczki Zoltán, az Apor Vilmos Főiskola rektora így fogalmazott: „A konferencián számomra az egyik legfontosabb dolog volt, hogy tanulási lehetőséget nyújtott a különböző élethelyzetben lévő szereplők számára, ázsiai PhD-hallgatók, Európából és Ázsiából érkezett kutatók egymással tudtak kommunikálni és egymástól tudtak tanulni.” Kiemelte, hogy az oktatásnak inspirálónak és hatékornynak kell lennie, és sikerességét az eredmények alapján lehet mérni. Éppen ezért, a különböző oktatási folyamatok és rendszerek elemzése fontos tanulási lehetőségeket kínálhat a különböző országoknak. Az egyes országokban történő változások megfigyelése és az ezekből levont következtetések alkalmazása a saját oktatási rendszerünk fejlesztéséhez is szolgálhat példaként.

Ezt egy érdekes történeten keresztül mutatta be: „A történet valamikor a hetvenes években zajlott. Az angolok rendeltek a japánoktól kondenzátorokat, és úgy gondolták, az a jó, ha magasra teszik a mércét – mondja a történet. Ezért meghatározták, hogy milyen pontossággal kell a kifogástalan kondenzátorokat elkészíteni, de azért valamennyi hibalehetőséget is megjelöltek. Megérkezett a japánoktól a termék: leszállítottak egy nagy dobozt, meg egy kis dobozt. A nagyban voltak a hibátlan termékek, a kicsiben a hibásak, mellette pedig egy levél, amiben az állt,

„egy levél, amiben az állt, hogy nem egészen értették, miért van szükség hibás termékre is, de mivel így szólt a megrendelés, elkészítették azt is”

hogy nem egészen értették, miért van szükség hibás termékre is, de mivel így szólt a megrendelés, elkészítették azt is. Ennek kapcsán jelent meg akkor egy cikk, hogy mi miért nem vagyunk képesek erre a pontosságra, ha a japánok igen. Aztán azért mégiscsak kiderült, hogy Európa meg Amerika is képes rá.”

A beszélgetés résztvevői kulcsfontosságúnak tartották a kreativitás, a kísérlete-

zés és a problémamegoldó képességek fejlesztését, valamint azt, hogy az oktatási rendszereknek ehhez alkalmas környezetet kell teremteniük, és a tanároknak és vezetőknak is meg kell kapniuk a támogatást, hogy inspiráló és innovatív tanulási

környezeteket hozzanak létre. A kelet-ázsiai országok tapasztalatai is megerősítik: az oktatási rendszereknek fel kell készülniük arra, hogy a tanulókat olyan képességekhez juttassák, melyek segítik őket a komplex globális problémák megértésében és megoldásában. Ezt szolgálják például az adaptív tanítási módszerek, a kollaboratív tanulás vagy a digitális oktatási eszközök. Az adaptáció nemcsak a másolást, hanem az alkalmazkodást és az egyedi környezetbe való beágyazást is jelenti.

Halász Gábor a konferencia kapcsán a következőket mondta: „Számomra a legnagyobb élmény az ázsiai doktori hallgatóinkkal való munka volt, ami nem a konferencián, hanem a konferencia előtt kezdődött. A programunknak van egy olyan eleme is, amit úgy nevezünk, hogy 'Ázsiai PhD-fórum'. Nagyon

leegyszerűsítve: azt akarjuk elérni, hogy a Magyarországon tanuló ázsiai doktori hallgatók felfedezzék azt a hihetetlen gazdagságot, ami abban a világban van, ahonnan ők maguk jöttek. Ezt részben az inspirálta, hogy korábban, doktori iskola vezetőként, programvezetőként és téma-vezetőként éveken keresztül megtapasztaltam, milyen sokat tudok tőlük tanulni. De ahhoz, hogy tanuljak tőlük, az kell, hogy ne azt mondják nekem vissza, amit a nyugati kultúrából megtanultak, hanem azt mutassák meg, amivel idejöttek. Nekem a konferenciából a legnagyobb élmény az volt, hogy láttam, ahogy az ázsiai PhD-hallgatóink mozgósítják a saját tudásháttérüket, és ez nem állt meg a konferenciát követően sem.”

A beszélgetésben figyelmet kapott az a jelenség is, hogy különböző kultúrák eltérően értékel(het)ik a teljesítményt és a minőséget. Baráth Tibor azokról a társadalmi mozgásokról beszélt, melyek együtt járnak az oktatásban történő változásokkal, megjegyezve, hogy az oktatás és a társadalom kölcsönhatásban áll, és ez kiterjed az identitás kérdéseire is. „Felvetődik az a kérdés” – fogalmazta meg –, „hogyan mi az oktatási rendszer alapvető célja. Valamint, hogy mi az oktatási rendszer felelőssége abban, hogy erős irányítással bíró embereket neveljen. Szerintem ezzel kapcsolatban tanulhatunk az ázsiai világtól. A másik, hogy meddig tartható fenn a világban zajló gazdasági fejlődés, és hogyan érhető el az, hogy Magyarország ne ragadjon bent a közepesen vagy alul-közepesen fejlett országok csapdájában. Ehhez biztos,

hogy jobb oktatási rendszer kell. Nekem erről eszembe jut például Szingapúr. Nem azt mondom, hogy a szívem szerinti gondolkodás jellemzi ott az állami irányítást, hiszen meglehetősen autoriter államról van szó, de ez az állam mégis forszírozta az iskolák szabadságát, és elindította a *smart school* fejlesztést. Nem azért, mert az iskolák ezt akarták, hanem azért, mert úgy látták, hogy enélkül Szingapúr lemarad. És Szingapúr nem maradt le, nemcsak az oktatásban, hanem a gazdaság világában sem. Szingapúr megvalósította azt, amiről mi inkább csak beszélünk: a fejlesztő állam koncepcióját. Nagy állami forrásokat fordított arra, hogy az oktatás fejlődjön, és magas minőségű legyen. Az

állami irányítás belátta, hogy ehhez az kell, hogy az iskoláknak legyen mozgásteret. Tehát ez nem egy kivívott szabadság, hanem egy szabadságharc eredménye, hanem sokkal inkább egyféle kötelezettséggé

vált, amelyet végül is sikerült működőképessé tenni. Egy ilyen megközelítés nem működik anélkül, hogy a pedagógia világa magas értékűvé válna. És nem működik anélkül, hogy a pedagógusszakma megbecsült szakmaként lenne jelen – aminek csupán egyik eleme a pénz.

Ha minőségi oktatást akarunk” – folytatta Baráth Tibor továbbra is Szingapúrra utalva –, „akkor ennek az elsődleges kulcsa a pedagógus és az iskola vezetője. Az, hogy milyen vezetők állnak az iskolák élén egy olyan világban, ahol a gyerekeknek azt kellene megtanulniuk, hogy hogyan fognak megoldani olyan problémákat, amiket ma még nem is

„nem működik anélkül, hogy a pedagógusszakma megbecsült szakmaként lenne jelen – aminek csupán egyik eleme a pénz”

azonosítottunk. Ehhez kell a kreatív légkör, a próbálgatás, ami előhívja a kreativitást, és egy ezt szolgáló tanulásszervezésre, tanulási környezetre van szükség.”

Győri János ehhez hozzáfűzte: „Ha valamit áthoznék, akkor talán leginkább azt hoznám át, hogy a tanítás és a tanulás rezzenéstelenül érték. Ez nem kérdés, és nem vita tárgya, ez nem ambivalencia, ez nem relatív. Ez egy abszolút norma, amely a társadalmakat és a társadalmakban az értékrendeket szervezi. Folyamatosan olyan kommunikációt kell folytatni és olyan programokat kell működtetni, amelyek a tanulás, az iskola és a tanárok értékét nagyon egyértelműen nagyon magasra helyezik és ott is tartják a társadalomban. Hogy mindenki számára egyértelmű legyen: a tanítás és a tanulás egyénileg és csoportosan is felelősség. Nem csak az állam felelőssége. Nem az államnak kell megváltoztatnia az oktatást, hanem minden egyes egyénnek azt kell éreznie, hogy ez a legfőbb érték és a legfőbb jó, amit önmagáért és másokért tehet. Ezzel most nem kalandozunk el a kelet-ázsiai identitás, filozófia meg egyebek kérdései felé, de azért mégis hadd mondjam, hogy egy újabb fiktív ellentétet megszüntetne annak a megértése, hogy az egyéni és a társadalmi jó a közös jó.”

A beszélgetés utolsó szakaszában a résztvevők a kelet-ázsiai innovációk lehetséges magyarországi alkalmazásáról vitáztak, és ebbe a vitába a közönség is bekapcsolódott. Az egyik fő téma az volt, hogy Kelet-Ázsiában más megközelítéseket

alkalmaznak a memória, az erőfeszítés és a kreativitás terén. Kérdésként fogalmazódott meg, hogy vajon ebben lehet-e szerepe a kínai írásrendszernek. A közönség soraiban *dr. Fülöp Márta* klinikai pszichológus is ott ült, aki megerősítette a felvetés igazát, kiemelve, hogy az agykutatások is különbségeket mutatnak a keleti és nyugati kultúrák között funkcionális szinten, különösen a holisztikus és analitikus gondolkodás terén.

A kínai írásrendszer, különösen az írásjegyek tanulása, hosszú és komplex folyamat, amely szocializálhatja a gyerekeket a folyamatos tanulásra és az önálló munkára. Az írásrendszerek különbségei – a hieroglif írás Kínában és a latin betűk használata Európában – különböző mentális struktúrákat hoznak létre az agyban a tanulás folyamatában. Ezért a gondolkodás, és ennek eredményeképpen a kommunikáció is, eltérő lehet az ázsiai és európai országokban. „Nagyon sok kutatás van, melyek tulajdonképpen az agy funkcionális különbségeit nézik kelet-ázsiai és nyugati kultúrából származó emberek között” – fogalmazta meg Fülöp

a kínai írásrendszer, különösen az írásjegyek tanulása, hosszú és komplex folyamat, amely szocializálhatja a gyerekeket a folyamatos tanulásra és az önálló munkára

Márta. „Természetesen az agy strukturálisan ugyanaz. Egy agyműtétet egy japán agysebész el tud végezni egy amerikai betegen, és emiatt a neuropszichológiai kutatások elején azt gondolták, hogy funkcionálisan is ugyanúgy működik az agyunk, és hogyha Amerikában csinálnak egy neuropszichológiai kutatást, azt általánosítani lehet... De nem lehet! Ma már világosan mutatják a kísérletek, hogy öt éves korban

más a percepciója egy kelet-ázsiai és egy nyugati gyereknek. Az olvasás területén találkoztak olyan jelenséggel is, melyben a gyerek anyukája japán, az apukája amerikai, így a gyerek mindkét nyelvet beszéli, és mindkét nyelven megtanult olvasni, de angolul súlyos diszlexiás, japánul pedig folyékonyan olvas, mintha ez a világon a legtermészetesebb lenne. Tehát az agy egy bizonyos betűkonstellációban nem tudja jól elkülöníteni a betűket, míg egy másik rendszerben semmi problémája nincs az olvasással. A kínai karaktereket tanuló gyerekek orientációja sokkal fejlettebb, mint azoké, akiknek a latin betűket kell tanulniuk.”

Az esemény végén a kerekasztal-beszélgetés résztvevői röviden összegezték a tapasztaltakat és a megfogalmazódott gondolatokat. Egyetértettek abban, hogy az ázsiai oktatási rendszerek sikere részben integrált, egységes oktatási filozófiájukban és a tanárok közötti tudásmegosztásban rejlik. Ugyanakkor azt is hangsúlyozták, hogy minden ország egyedi körülményekkel rendelkezik, és az ázsiai modellek egyszerű másolása nem célravezető. A magas teljesítmény fenntartása és a tanulói jólét közötti egyensúly megtalálása komoly kihívás, és kulcsfontosságú a tudatos törekvés arra, hogy megőrizzük mindkét elem értékét. Ahogyan Halász Gábor professzor megfogalmazta: „Nekünk azért kell interakcióban lenni azokkal, akiknek a mienktől eltérő gyakorlatuk van, mert ez

inspiratív ötleteket ad nekünk ahhoz, hogy a saját problémáinkat hogyan értelmezzük és milyen megoldásokat dolgozzunk ki. Ez utóbbi enélkül az interakció nélkül egyszerűen nem történne meg. Ilyenkor soha nem egyszerűen adaptálunk dolgokat, hanem kreatív tevékenységet folytatunk, amelynek feltétele, hogy a tőlünk eltérő gyakorlattal kapcsolatban legyünk.”

az optimális eredmény  
elérése érdekében  
szükséges az inspiráló  
példák adaptálása  
a helyi kontextusba.

A pódiumbeszélgetés résztvevői arra ösztönöztek a közönséget, hogy nyitott szemmel és elmével közelítsék meg az oktatás kihívásait. Az ázsiai oktatási modellt nem lemásolni kell, hanem a gondolkodásban,

a saját országunk oktatásának fejlesztésében mint inspirációt kell használni. Bizonyos tanítási és tanulási módszerek ugyanakkor adaptálhatók és megtanulhatók más kultúráktól. Ezzel együtt a tanulás a kelet és a nyugat között kétirányú folyamat lehet. Az oktatási stratégiák és gyakorlatok alkalmazásában kiemelt figyelmet kell fordítani az adott ország sajátos igényeire és kulturális kontextusára. Mind az egyének, mind pedig a nemzetek esetében elengedhetetlen felismerni, hogy mindegyikük sajátos jellegzetességekkel rendelkezik. Az optimális eredmény elérése érdekében szükséges az inspiráló példák adaptálása a helyi kontextusba. Ezáltal nyílik lehetőség arra, hogy az oktatási rendszerek az adott ország sajátosságainak megfelelően fejlődjenek és változzanak.